

Granskning av samverkan kring missbruksvård

Munkfors kommun

Innehåll

Sammanfattande bedömningar och rekommendationer	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Syfte och revisionsfrågor	3
1.3. Ansvarig nämnd	4
1.4. Avgränsning	4
1.5. Metod och genomförande.....	4
1.6. Revisionskriterier	4
2. Styrning av missbruksvården i Munkfors.....	5
2.1. Det finns till viss del uttalade mål för missbruksvården	5
2.2. Det finns en överenskommelse i länet som styr samarbetet	5
2.3. Lokala överenskommelser	6
2.4. Interna styrdokument	7
3. Hur missbruksvården bedrivs.....	9
3.1. Missbruksvård i kommunens regi	9
3.2. Förebyggande arbete.....	9
3.3. Biståndsbedömning, stöd och behandling.....	10
3.4. Pågående utvecklingsarbete.....	11
3.5. Samverkan med regionen har utvecklingspotential	11
4. Uppföljning och utveckling	12
4.1. Kommunens egen uppföljning.....	12
4.2. Uppföljning av länsgemensamma avtal och överenskommelser	12
5. Tidigare granskning av missbruksvården.....	13
6. Svar på revisionsfrågor	14
Bilaga 1 Källförteckning.....	16
Bilaga 2 Aktgranskning.....	17

Sammanfattande bedömningar och rekommendationer

EY har på uppdrag av revisorerna i Region Värmland och i länets samtliga kommuner genomfört en granskning av samverkan kring missbruksvård. Granskningens syfte är att bedöma om berörda nämnder utifrån sina olika ansvar och uppdrag har inrättat arbets- och samverkansformer samt rutiner för informationsöverföring i syfte att bedriva missbruksvården på ett ändamålsenligt sätt.

Denna rapport är en bilaga till den samlade rapporten, *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*, och beskriver iakttagelser som är specifika för Munkfors kommun. Informationen behöver förstås utifrån den samlade bilden som beskrivs i den gemensamma rapporten. Några specifika iakttagelser vi lyfter fram i denna bilaga är:

Kommunen har inga uttalade politiska mål för missbruks- och beroendefrågor, dock vissa indikatorer kopplat till området. Vår bedömning är att detta är rimligt givet hur kommunens målstruktur är utformad och att mål på denna detaljnivå generellt inte förekommer. Vi bedömer dock att nämnden i avsaknad av egna mål bör hålla sig uppdaterad om de målsättningar och aktiviteter som pågår i länet på initiativ av både den centrala och den lokala styrgruppen inom området.

Enligt både socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen samt den länsgemensamma överenskommelsen kring missbruk- och beroendefrågor ska en samordnad individuell planering (SIP) initieras för alla personer som behöver samordnade insatser från båda huvudmännen för att få sina behov tillgodosedda. Den som ser behovet av en SIP ska initiera den och i planeringen ska insatser och ansvar tydliggöras. Granskningen tyder på att detta inte sker i förväntad utsträckning.

Det hör till nämndens uppgifter enligt Socialtjänstlagen att arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Nämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns. I granskningen uppmärksammar vi att det förebyggande arbetet till övervägande del är inriktat mot barn och unga, vilket är fallet även i merparten av länets kommuner. Vi bedömer att det finns utrymme att utveckla detta arbete, förslagsvis långsiktigt med beaktande av de förändringar som väntas ske i samband med införandet av ny socialtjänstlag.

I granskningen uppmärksammar vi generellt att de inblandade aktörerna har en ömsesidig förståelse för varandras uppdrag och förutsättningar, och från flera håll lyfts synpunkter om ett hårt samtalsklimat. Mot denna bakgrund rekommenderas samtliga parter att aktivt arbeta för att förbättra förhållningssättet till varandra.

Utifrån vad som framkommit i granskningens bilaga rekommenderar vi att kommunstyrelsen i Munkfors kommun:

- ▶ Ta del av information om målsättningar, planer, uppföljning och utvärderingar av den länsgemensamma utvecklingen av missbruks- och beroendevården.
- ▶ Säkerställer att samordnad individuell planering initieras för brukare som behöver det, för att insatser på bästa sätt ska samordnas mellan huvudmännen.
- ▶ Utveckla arbetet med att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel.
- ▶ Värna om att samverkan på alla nivåer präglas av tillit och respekt, och verkar för att förbättra kunskapen om varandras förutsättningar och uppdrag.

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Revisorerna i Region Värmland har under en följd av år genomfört gemensamma granskningar tillsammans med revisorerna i länets kommuner beträffande de områden där regionen och kommunerna har ett gemensamt ansvar.

Ett av dessa områden är missbruksvården, där vård, omsorg och stöd utförs av enheter och personal inom båda huvudmännen. När två huvudmän ska samverka och har ett gemensamt ansvar för verksamhet som rör vård, omsorg och stöd är det viktigt att kunskaps- och informationsöverföringen mellan verksamheterna fungerar på ett bra sätt. Bristande kommunikation i mellan kommunen och regionen kan påverka vårdens kvalitet, vilket kan äventyra patientsäkerheten och leda till att patienter inte får den vård, omsorg och det stöd de behöver.

Mot denna bakgrund har revisorerna i Region Värmland och länets samtliga kommuner genomfört en gemensam granskning av missbruksvården. Denna rapport avser iakttagelser specifika för Munkfors kommun; för fortsatt läsning kring länsgemensamma iakttagelser se även den samlade granskningsrapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Granskningen omfattar huvudmännens samverkan avseende den vård för missbruk som riktas till vuxna, det vill säga till enskilda från 18 år och uppåt.

1.2. Syfte och revisionsfrågor

Granskningens syfte är att bedöma om nämnderna, utifrån sina olika ansvar och uppdrag, har inrättat arbets- och samverkansformer samt rutiner för informationsöverföring, i syfte att bedriva missbruksvården på ett ändamålsenligt sätt. I granskningen ingår även en uppföljning av de rekommendationer som gavs i revisionsrapporten "Granskning av samverkan kring missbruksvård" från 2017.

Granskningen besvarar följande revisionsfrågor:

- ▶ Vilka aktuella avtal och överenskommelser finns mellan Region Värmland och berörda kommuner?
- ▶ Vilka styrdokument har regionen respektive kommunerna utfärdat till sina berörda verksamheter samt vilka instanser har beslutat om styrdokumentet?
- ▶ Hur bedrivs arbetet i verksamheterna och överensstämmer det med vad som avtalats och vad som framgår av beslutade styrdokument, sker till exempel upprättandet av SIP i avsedd omfattning?
- ▶ Bedriver huvudmännen ett förebyggande arbete mot missbruk?
- ▶ Har ansvariga styrelser och nämnder följt upp om avtal och andra styrdokument efterlevs?
- ▶ Bedöms styrelsernas och nämndernas styrning, uppföljning och interna kontroll vara tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan huvudmännen samt mellan huvudmännens olika enheter?
- ▶ Har åtgärder vidtagits utifrån de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i granskningen 2017?
- ▶ Om granskningen påvisar brister, vilka åtgärder behöver vidtas?

1.3. Ansvarig nämnd

Denna granskningsrapport avser kommunstyrelsen och utskottet Lärande och stöd i Munkfors kommun som är huvudman och ansvarar för att tillhandahålla och fullgöra kommunens uppgifter inom bland annat beroende- och missbruksområdet.

1.4. Avgränsning

Granskningen avgränsas till att gälla det arbete som Region Värmland och de i granskningen ingående kommunerna bedriver inom missbruksvården.

Granskningen ska ligga till grund för ansvarsprövningen 2023.

1.5. Metod och genomförande

Granskningen har genomförts genom intervjuer med tjänstepersoner samt utskottet Lärande och stöds presidium. Granskningen har även genomförts genom dokumentstudier av relevanta dokument. Samtliga intervjuade funktioner samt granskade dokument framgår i källförteckningen i bilaga 1. Intervjuade personer inom regionens verksamheter, vårdcentraler samt civilsamhället framgår av den samlade granskningsrapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Granskningen har även omfattat en aktgranskning som syftar till att bedöma kommunens arbetsprocesser och följsamheten av lagstöd, förordningar, överenskommelser och lokala rutiner gällande beroende och missbruk.

Granskningen har följt god revisions sed. En prövning har skett av de sakkunnigas oberoende och integritet i relation till uppdraget och det har inte framkommit några omständigheter som strider mot att någon av medarbetarna ska kunna agera oberoende i denna granskning. Utöver intern kvalitetssäkring har samtliga intervjuade haft möjlighet att komma med synpunkter på rapportutkastet, detta för att säkerställa att revisionsrapporten bygger på korrekta uttalanden.

1.6. Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses bedömningsgrunder som används i granskningen för analyser, slutsatser och bedömningar. Revisionskriterierna kan hämtas från lagar och förarbeten eller interna regelverk beslutade av fullmäktige. I denna granskning utgörs de huvudsakliga revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen (2017:727)
- ▶ Socialtjänstlagen (2001:453)
- ▶ Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)
- ▶ Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2014:5) om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS.
- ▶ Nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende (2019)

Tillämpliga paragrafer och avsnitt återges löpande i rapporten.

2. Styrning av missbruksvården i Munkfors

Det finns ett delat ansvar mellan regionen och kommunen gällande vård, omsorg och stöd till personer med en missbruks- och beroendeproblematik. Ansvaret regleras bland annat i hälso- och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen. Nedan beskrivs ett antal observationer specifika för Munkfors kommuns styrning av sin del i missbruksvården.

2.1. Det finns till viss del uttalade mål för missbruksvården

I 2023 års budget presenteras kommunfullmäktiges övergripande verksamhetsmål: den attraktiva medborgarkommunen, den attraktiva företagskommunen, den attraktiva föreningskommunen, den hållbara kommunen, samt den attraktiva arbetsgivarkommunen. Inom målområdet *Den attraktiva medborgarkommunen* finns indikatorerna *Psykisk hälsa* samt *samverkan med regionen*.

Inom Lärande och stöd finns verksamhetsmålet *Förebyggande främjande arbete för barnfamiljer/skadligt bruk och beroende /våld i nära relationer* som har indikatorn *Generellt stöd: skadligt bruk och beroende ska erbjudas 1 ggr/år*. Området samsjuklighet, risk- eller skadligt bruk och beroendesjukdom omnämns också i verksamhetsplan för individ- och familjeomsorg (IFO) 2023 där det framgår att barnrättsperspektivet ska framgå i samtliga utredningar.

Kommunen är medlem i *Värmlands läns vårdförbund* som genom förbundsordningen har fått kommunfullmäktiges mandat att ingå i en ledningsgrupp som leder länets samlade ledning, styrning och utveckling av missbruks- och beroendevården. Detta arbete beskrivs i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

2.2. Det finns en överenskommelse i länet som styr samarbetet

Enligt socialtjänstlagen (2 kap 7 §) ska kommunen ingå en överenskommelse med regionen om ett samarbete i fråga gällande personer som missbrukar alkohol, narkotika, andra beroendeframkallande medel, läkemedel, dopningsmedel eller spel om pengar.

Länsöverenskommelse Vuxna i Värmland är en överenskommelse som beslutades 2010 av Värmlands läns vårdförbund och dåvarande Landstinget i Värmland. Överenskommelsen gäller därmed för alla kommuner i Värmland samt Region Värmland och har reviderats med cirka två års mellanrum, senast 2022. Överenskommelsen gäller för personer över 18 år.

Syftet med överenskommelsen är dels att säkerställa att den missbruks- och beroendevård som kommunerna samt hälso- och sjukvården erbjuder är utformad i enlighet med Nationella riktlinjer som kräver att insatserna ska bygga på evidensbaserad praktik och dels att tydliggöra de olika parternas roller, ansvar och samverkan dem emellan.

Överenskommelsen har två nivåer: en länsövergripande och en lokal. Den länsövergripande nivån syftar till att skapa en gemensam organisation, samordna resurser, öka politisk medvetenhet och fördela roller mellan parterna. Den lokala nivån syftar till att klargöra samverkan och roller mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård. Det finns lokala ledningsgrupper som har ansvar för att följa styrdokumentet. Överenskommelsen reglerar också vårdcentralernas och psykiatrins roll och ansvar för målgruppen. Personer med komplexa vårdbehov eller samsjuklighet ska få behandling samtidigt och integrerat av beroendevården och socialtjänsten i och med att ansvaret ligger både på hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Därför ska det finnas lokala riktlinjer för samarbete och samordning för att behandla brukare med samsjuklighet. Kommunerna och regionen har en

skyldighet att upprätta samordnade individuella planer (SIP) för alla personer som behöver det för att kunna få sina behov tillgodosedda genom insatser från båda huvudmännen (2 kap. 7 § socialtjänstlagen och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen). För att underlätta arbetet i praktiken, bör skriftliga lokala rutiner upprättas för att beskriva hur praktisk användning och genomförande av SIP ska ske. Detta för att ge bästa möjliga vård och stöd till personer med missbruks- och beroendeproblematik och undvika att patienter och klienter faller mellan stolarna.

För att säkerställa en god missbruks- och beroendevård är det viktigt att man använder samma terminologi, definitioner samt skattnings- och bedömningsinstrument för att underlätta kommunikationen mellan verksamhetsområdena. Överenskommelsen tydliggör inom vilka områden respektive huvudman särskilt ansvarar för och om specialistnivå/allmännivå krävs. Socialtjänsten ska aktivt hjälpa personer med missbruk att bli fria från missbruket och stödja dem i att få arbete, bostad och utbildning. De ska erbjuda rådgivning, utredning, bedömning och insatser i form av psykosocialt stöd och behandling. Överenskommelsen ligger till grund för ett antal lokala överenskommelser.

2.3. Lokala överenskommelser

Den lokala ledningsgruppen, bestående av första linjens chefer inom socialtjänst, vårdcentraler och öppenvårdspsykiatri, Torsby, Hagfors, Sunne och Munkfors kommun, har upprättat en gemensam lokal överenskommelse. Överenskommelsen innehåller en tabell som beskriver ansvarsområden för verksamheterna avseende vård och stöd vid missbruk och beroende samt när personer har behov av insatser från flera aktörer. Beroendecentrum¹ ingår i avtalet som en gemensam verksamhet mellan regionen och kommunerna i Värmland.

I överenskommelsen anges ett flertal bedömningsinstrument och anvisning om när de kan användas och vilken aktör som har ansvar. Vissa bedömningsinstrument finns hos alla aktörer, till exempel AUDIT och DUDIT. Av överenskommelsen framgår att flera aktörers uppgifter överlappar varandra, till exempel medicinska tester för alkohol och droger.

I dokumentet finns preventiva och tidiga insatser angivna, till exempel samtal om levnadsvanor hos vårdcentral samt samtal om levnadsvanor, kort rådgivning och MI-samtal hos socialtjänsten. Vid samtliga nybesök hos den psykiatriska öppenvården används M.I.N.I, AUDIT och DUDIT som komplement för tidig upptäckt. Beroendecentrum erbjuder inga preventiva eller tidiga insatser.

Det framgår av överenskommelsen att det ska finnas former och rutiner för ett samlat ansvarstagande för personer som har behov av insatser från flera aktörer och i varje samverkansärende, men klientens godkännande, ska en SIP upprättas som tydliggör vilken aktör som ansvarar för olika insatser. Det framgår inte att någon har ett huvudansvar för att kalla till SIP, utan det ligger på samtliga aktörer.

En av delarna i överenskommelsen handlar specifikt om behandling vid samsjuklighet och det framgår att vid samsjuklighet har vårdcentralen, tillsammans med socialtjänst och

---

¹ Beroendecentrum är ett HVB-hem som Region Värmland och Värmlands läns vårdförbund driver gemensamt sedan 2007. Verksamheten erbjuder medicinsk abstinensbehandling samt psykiatriska och psykosociala bedömningar. Målgruppen är individer över 18 år som är bosatta i Värmland och placeringar sker via biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (SoL) och vårdbegäran från respektive hemkommun.

öppenvård psykiatri, ett delat ansvar för SIP. Vårdcentralen har även ett ansvar för kontakt med psykiatri och eventuellt vårdgrannar samt socialtjänst. Socialtjänsten har ett ansvar för utredning, bedömning och behandling samt för att vård- och stödinsatser gemensamt med regionen upprättas. Öppenvård psykiatri ansvarar för sedvanlig psykiatrisk bedömning och behandling samt att vård- och stödinsatser gemensamt med socialtjänsten upprättas. Beroendecentrum ansvarar vid behov för behandling av både psykiskt tillstånd och beroendeproblematik.

Respektive huvudmans ansvar för insatser till målgruppen beskrivs i tabell nedan.

Aktör	Målgrupp	Ansvarsområde
Vårdcentral	Personer med måttligt och alkoholmissbruk och alkoholberoende	Erbjuda tidiga insatser, stöd och behandling, somatisk vård, samverka och poliklinisk avgiftning
	Personer med komplicerat alkoholberoende	Samverkan med psykiatri och vid behov med lokal beroendeklinik
	Personer med narkotikaberoende	Upptäcka och remittera
Psykiatriska öppenvården	Personer med narkotikamissbruk och personer med narkotikaberoende	Erbjuda utredning, diagnosticera och behandling
	Personer med samsjuklighet	Samverkan ska ske med beroende och socialtjänst vid behandling vid behov
	Personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar	Integrerade insatser
Socialtjänst	Personer med missbruk	Erbjuda rådgivning, utredning, bedömning, biståndsbedömda insatser, psykosociala insatser och psykosocialt stöd

Utöver dessa avtal finns även avtal gällande HVB-hemmen Beroendecentrum och Riddarnäset som slutits mellan Värmlands läns vårdförbund och Region Värmland, men där platserna nyttjas av Munkfors kommun. Dessa avtal beskrivs i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

2.4. Interna styrdokument

Kommunstyrelsens reglemente² och delegationsordning³ omfattar individ- och familjeomsorg. För granskningen relevanta lagrum och beslut finns delegerade till enhetschef och socialsekreterare samt andra nyckelpersoner i verksamheten.

Vi har i granskningen tagit del av verksamhetsdokumentet *Rutiner standardiserade bedömningsmetoder* från 2023. I övrigt har inga särskilda styrande dokument kopplat till utredning och handläggning av beroende och missbruk utfärdats till den egna verksamheten i kommunen. Vid intervjuer framgår att det har tagits fram rutiner gällande

² Kommunstyrelsens reglemente, senast ändrad: KF 2020-03-31.

³ Kommunstyrelsens delegationsordning, upprättad 2016-01-18, senast reviderad 2022-10-10.

Beroendecentrum och SIP som inom kort ska behandlas av utskottet Lärande och stöd. Granskningen har inte tagit del av dessa.

3. Hur missbruksvården bedrivs

3.1. Missbruksvård i kommunens regi

Socialstyrelsens nationella riktlinjer för vård och stöd vid missbruk och beroende (2019) innehåller rekommendationer om både behandlingsmetoder och organiseringen av vården. Av rekommendationerna framgår att bedömningsinstrument kan underlätta beslut om behandling och kan användas för att följa utfall av åtgärder. Vidare framgår att det kan finnas behov av olika insatser för personer som behöver hjälp att samordna sina olika vård- och stödåtgärder. Riktlinjerna betonar vikten av en individanpassad vård som respekterar patientens självbestämmande och integritet. Det ska finnas en helhetssyn på klientens behov och åtgärder ska baseras på evidensbaserade metoder.

I Munkfors kommun finns enheterna IFO/flykting och öppenvård inom förvaltningen Lärande och stöd. Under 2023 består IFO av 5.5 socialsekreterartjänster, 1 administrativ tjänst och en enhetschef. En av socialsekreterarna utreder och handlägger missbruksärenden på 50 procent. Det framgår vid intervjuer att det finns behov att ha en heltidstjänst för detta men att det på grund av svårigheter att rekrytera personal har uppstått en situation där även enhetschef behövt handlägga missbruksärenden.

I kommunen finns en öppenvård där bland annat en vård- och stödsamordnare och en beroendeterapeut arbetar. Det framgår av intervjuer att det finns ett nära samarbete mellan utredare och öppenvård och att det därtill finns möjlighet att vid behov köpa insatser från närliggande kommuners öppenvård.

3.2. Förebyggande arbete

Enligt socialtjänstlagen (3 kap 7 §) ska socialnämnden arbeta för att förebygga och motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Ett förebyggande arbete innefattar att i den uppsökande verksamheten upplysa om socialtjänsten och erbjuda hjälp. Socialnämnden ska genom information till myndigheter, grupper och enskilda och genom uppsökande verksamhet sprida kunskap om skadeverkningar av missbruk och om de hjälpmöjligheter som finns.

Vid intervjuer beskrivs det förebyggande arbetet mot vuxna vara ett utvecklingsområde, dock omnämns det generella arbetet mot social utsatthet och arbetet riktat mot sysselsättning som ett förebyggande arbete. Perspektivet av att det är svårt att nå ut med information och att få invånare att ta kontakt med socialtjänsten i en så liten kommun framkommer, detta på grund av stigmatisering och att "alla känner alla".

Kommunen tillämpar Bostad Först, en metod för att arbeta med hemlöshet utan krav på nykterhet. Principen bygger på att med en bostad först så är det lättare att arbeta på sin problematik och ta emot insatser för sitt missbruk eller psykisk ohälsa.

Vid intervjuer omnämns framförallt det förebyggande arbetet som riktas till barn och unga i och med fältarbetare och information i skolorna. Det framgår dock att målgruppen förändrats över tid och att även personal inom äldreomsorgen och LSS behöver få information kring hur riskbruk och missbruk upptäcks och förebyggs i sina verksamheter.

Kommunen har stöd i sitt förebyggande arbete av Region Värmland, där kultur- och bildningsnämnden har ett särskilt ansvar för folkhälsostrategiskt arbete. I detta ingår bland annat att kartlägga hälsoutvecklingen i länet vilket ger kommunen värdefulla kunskapsunderlag kring bland annat droganvändning. Regionens folkhälsoenhet samordnar även nätverk kring hälsofrågor som når bredare målgrupper än socialtjänst och hälso- och sjukvård, exempelvis även skola, polis, fritidsverksamhet och andra grupper som är

relevanta i ett förebyggande arbete. Mer om detta arbete finns beskrivet i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

3.3. Biståndsbedömning, stöd och behandling

Enligt socialtjänstlagen (5 kap. 9 §) ska socialnämnden aktivt sörja för att den enskilde missbrukaren får den hjälp och vård som han eller hon behöver för att komma ifrån missbruket. I samförstånd med den enskilde ska nämnden planera hjälp och vård samt noga bevaka att planen fullföljs. När det finns skäl att tvångsvårda någon på grund av missbruk, ansvarar socialnämnden för att ansöka om tvångsvård hos förvaltningsrätten.

Inom ramen för granskningen har ett stickprov genomförts i form av en aktgranskning avseende ärenden inom beroende och missbruk. Aktgranskningen har omfattat tio akter med pågående eller nyligen avslutade insatser från socialtjänsten.

Av aktgranskningen framkommer bland annat att:

- ▶ I 8 av 10 akter har någon form av standardiserat bedömningsinstrument använts.
- ▶ I 4 av 10 akter har barnperspektivet beaktats.
- ▶ I 8 av 10 akter har en vårdplan upprättats.
- ▶ I 10 av 10 akter har en genomförandeplan upprättats.
- ▶ I 7 av 10 akter har uppföljning av beslutade insatser dokumenterats.
- ▶ I 2 av 10 akter har SIP (samordnad individuell plan) upprättats.

Detaljerade uppgifter om vilka kontrollmoment som ingått i stickprovet samt resultatet finns i bilaga 2. Vissa kontrollmoment har inte varit bedömningsbara alternativt tillämpningsbara, vilket även framgår i bilaga 2.

Det framgår av IFO:s verksamhetsplan 2023 att standardiserade bedömningsinstrument såsom audit, dudit och NODS-Perc används och att ASI skall implementeras under 2023 och att ASI i nuläget genomförs sporadiskt. Det framgår av intervjuer att det skett utbildning av personal inom de olika bedömningsinstrumenten, men att det funnits en hög personalomsättning och att kompetensen därför försvunnit. Vår aktgranskning tyder dock ändå på en hög grad av nyttjande av standardiserade bedömningsinstrument.

Enligt socialtjänstlagen (2 kap. 7 §) ska kommunen erbjuda samordnade individuella planer (SIP) till den som har behov av insatser från kommunen enligt socialtjänstlagen och från regionen enligt hälso- och sjukvårdslagen (16 kap. 4 §). Planen ska vara skriftlig och utgå från den enskildes bakgrund, behov och mål samt ska omfatta åtgärder från berörda verksamheter. Aktgranskningen visar att Munkfors kommun enbart tillämpat SIP i två av de granskade ärendena. Vid intervjuer framkommer upplevelsen av att det är svårt att få samsyn med öppenvårdspsykiatri och att insatser inte ges parallellt, utan att kommunen lämnas ensamma med ärendet länge.

Kommunen är medlem i Värmlands läns vårdförbund som gemensamt med Region Värmland bland annat driver *Beroendecentrum Värmland* och *Riddarnäset*, två behandlingshem som erbjuder medicinsk abstinensbehandling samt psykiatriska och psykosociala bedömningar. Placeringar sker via biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen och vårdbegäran från respektive hemkommun. För observationer kring denna specifika verksamhet, se den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*. Det framgår i intervjuer att det händer att Munkfors kommun köper

privata behandlingsplatser eftersom man anser väntetiden till Beroendecentrum är för lång. Dock framgår av intervjuer att placeringar inte sker särskilt ofta.

Av länsöverenskommelsen framgår att det ska finnas läns- och lokala beroendemottagningar för unga mellan 13 och 25 år där region och kommun eller kommunalförbund bedriver verksamhet i samma lokaler. En arbetsgrupp har presenterat förslag på att inrätta en länsgemensam mottagning, lokala mottagningar samt en vårdavdelning för unga. Rapporten har varit ute på remiss och fått positiva svar från 14 av 16 kommuner i länet samt regionens hälso- och sjukvårdsnämnd. Det framkommer vid intervjuer att det finns en frustration då intervjupersonerna upplever att det inte händer någonting med de förslag och inriktningsbeslut som fattats i den politiska styrgruppen och i den centrala ledningsgruppen.

3.4. Pågående utvecklingsarbete

I verksamhetsplan IFO 2023 framgår en kompetensförsörjningsplan för medarbetarna inom IFO samt ett planerat utvecklingsarbete med bland annat Bostad Först. Av intervjuer framgår att det viktigaste utvecklingsarbetet som pågår är den interna samverkan inom kommunen, med bland annat arbetsmarknadsenheten, för att stärka den egna vårdkedjan.

Det framkommer vid intervjuer att samarbetet med Värmlands läns vårdförbund är uppskattat, mot bakgrund av att det finns en styrka i att driva frågorna gemensamt.

3.5. Samverkan med regionen har utvecklingspotential

Vård och behandling för personer med missbruks- och beroendeproblem är ett gemensamt ansvar och uppdrag för kommunens socialtjänst och regionens hälso- och sjukvård. Vårdcentralerna inom Hälsoval Värmland har ett ansvar för personer med alkoholmissbruk, medan psykiatrin i regel ansvarar för personer med narkotikamissbruk och psykiatriskt tillstånd. Stöd och behandling i form av samtal, medicinsk behandling, medicinska tester, specialiserad heldygnsvård och andra insatser förekommer i regionens verksamhet; för mer om detta se *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Det framgår vid intervjuer att samverkan med öppenvård psykiatrin är en utmaning, mycket på grund av att de hänvisar till att en brukare behöver uppvisa nykterhet i tre månader innan en utredning och insatser kan bli aktuella hos dem. Detta är någonting som lyfts mer i den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

Samverkan med vårdcentralen beskrivs vid intervjuer som jämförelsevis bättre, men att till exempel poliklinisk abstinensbehandling varit mycket svår att få till. Upplevelsen är att regionens verksamheter inte känner till sin del av de båda överenskommelserna och att det tar lång tid innan en brukare får det stöd och hjälp från regionen som den behöver.

Kommunens storlek och geografiska läge beskrivs i intervjuer som två faktorer som påverkar stort vilka insatser både kommunen och regionen kan erbjuda samt personalomsättningen som i förlängningen påverkar samverkan mellan huvudmännen.

4. Uppföljning och utveckling

4.1. Kommunens egen uppföljning

I Socialtjänstlagen (3 kap. 3 §) framgår att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Utförande personal ska ha lämplig utbildning och erfarenhet, och kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras.

Av Lärande och stöds internkontrollplan 2022 och 2023 framgår följande områden inom IFO, vilka även har bäring på missbruksområdet:

- ▶ Kvalitativ process av ärendehantering - egenkontroll görs av handläggare
- ▶ Kostnadskontroll för alla verksamheter (bla. placeringskostnader)
- ▶ Öppenvård - genomgång kontroll dokumentation. Säkerställa att genomförandeplaner upprättas.
- ▶ Schemagranskning Öppenvård - granska schemaläggning av ärenden och längd på insats/ tillfälle
- ▶ Handläggningstider
- ▶ Barnkonventionen - 5 st. utredningar/uppdrag
- ▶ Granskning av alla ärendetyper - stickprov samt dokumentation av utfall

Vid intervjuer framgår att utskottet för Lärande och stöd bland annat tar del av antal placeringar månadsvis och systematiskt kvalitetsarbetet (SKA) halvårsvis.

Intervjuade uppger att den interna avvikelshanteringen fungerar bra, men att det inte upprättas så många avvikelser gentemot regionens verksamheter. Tidsbrist och svag återkoppling omnämns som orsakar. Det framkommer vid intervjuer att det händer att det inkommer felaktiga LVM-anmälningar från regionen. För vidare iakttagelser kring LVM-anmälningar se den samlade rapporten *Granskning av samverkan kring missbruksvård - Region Värmland och värmländska kommuner*.

4.2. Uppföljning av länsgemensamma avtal och överenskommelser

Den centrala ledningsgruppen för skadligt bruk och beroende ska följa upp länsöverenskommelsen vart annat år. Det ska ske i samarbete med kommunernas socialtjänst samt berörda verksamheter inom regionen. Det framkommer vid intervjuer att uppföljningen har skett inom den lokala ledningsgruppen. Av sammanträdesprotokoll framgår att utskottet för Lärande och stöd samt kommunstyrelsen tagit del av och godkänt revideringen av *Länsöverenskommelse - Vård och stöd vid missbruk och beroende i Värmland*, både avseende unga och vuxna.

Det framgår inte i granskningen att nämnden följt upp den lokala överenskommelsen.

5. Tidigare granskning av missbruksvården

Under 2017 granskade PWC på uppdrag av kommunens revisorer om Utskottet lärande och stöd i Munkfors kommun säkerställt att vård, omsorg och stöd avseende missbruksvård fungerar på ett tillfredsställande sätt. Sammanfattningsvis visade rapporten på att Munkfors hade riktlinjer för handläggning, men att det fanns oklarheter gällande upprättandet av SIP och att standardiserade bedömningsinstrument inte används vid utredning.

Rapporten innehöll flera rekommendationer för hur samverkan kring missbruksvård kan förbättras. Nedan följer en sammanfattning av rekommendationerna samt EY:s bedömning av nuläget i samband med denna granskning.

Rekommendation	Bedömning av kommunens arbete med rekommendationen
Säkerställ att bedömningsinstrument används vid utredning för att synliggöra psykisk ohälsa eller annan problematik.	Det finns en verksamhetsrutin kring standardiserade bedömningsinstrument och i granskningens aktgranskning hade bedömningsinstrument använts i åtta av tio granskade akter. Vi bedömer därför att tillämpningen är säkerställd.
Hantera de oklarheter som uppstått i samverkan mellan huvudmännen enligt rutinen.	Rekommendationen syftade framförallt till iakttagelsen att det fanns oklarheter kring upprättande av samordnad individuell plan (SIP) och svårigheter att få kontakt med öppenvårdspsykiatrien. I denna granskning kan vi konstatera att vissa oklarheter kvarstår, men att Munkfors inte är ensamma om att hantera de oklarheter som finns i samverkan mellan de båda huvudmännen.
Utveckla verksamhetens interna kontroll för att säkerställa att styrningen inom missbruksvården och specifikt gällande samverkan inom denna efterlevs.	Det framgår av granskningen att verksamhetens interna kontroll utvecklats med flera för området relevanta kontrollmoment, dock inte med bäring på samverkan.

6. Svar på revisionsfrågor

Revisionsfråga	Svar
<p><i>Vilka aktuella avtal och överenskommelser finns mellan Region Värmland och kommunen?</i></p>	<p>De aktuella avtal som finns mellan Region Värmland och Munkfors kommun är den övergripande länsöverenskommelsen och den lokala överenskommelsen mellan Torsby, Hagfors, Sunne och Munkfors kommun, vårdcentralen och öppenvårdspsykiatri. Genom Värmlands läns vårdförbund finns avtal med Region Värmland gällande de gemensamma verksamheterna Beroendecentrum och Riddarnäset.</p>
<p><i>Vilka styrdokument har kommunen utfärdat till sina berörda verksamheter samt vilka instanser har beslutat om styrdokumentet?</i></p>	<p>I Munkfors kommun har varken Kommunstyrelsen eller utskottet för Lärande och stöd beslutat om styrdokument kopplat till beroende- och missbruksvården, men beredning uppges pågå. På förvaltningsnivå finns dokumentet <i>Rutiner standardiserade bedömningsmetoder</i>.</p>
<p><i>Hur bedrivs arbetet i verksamheterna och överensstämmer det med vad som avtalats och vad som framgår av beslutade styrdokument, sker till exempel upprättandet av SIP i avsedd omfattning?</i></p>	<p>I Munkfors kommun finns en socialsekreterare som arbetar med att utreda och handlägga missbruksärenden på 50 procent, kombinerat med andra områden. Det framgår att det finns behov av att utöka tjänsten samt att det finns rekryteringssvårigheter. I kommunen finns en öppenvård med där bland annat en vård- och stödsamordnare och en beroendeterapeut arbetar. Det framgår av intervjuer att det finns ett nära samarbete mellan utredare och öppenvård och att det finns möjlighet att köpa insatser från närliggande kommuners öppenvård.</p> <p>Aktgranskningen visar att i majoriteten av de granskade akterna har någon form av standardiserat bedömningsinstrument använts. I åtta v tio akter har en vårdplan upprättats, och i samtliga så finns en genomförandeplan. SIP (samordnad individuell plan) har upprättats i två akter.</p> <p>Vi anser att det finns förbättringspotential i upprättandet av SIP.</p>
<p><i>Bedriver huvudmännen ett förebyggande arbete mot missbruk?</i></p>	<p>Delvis. Munkfors kommun bedriver ett begränsat förebyggande arbete mot vuxna individer med beroende- eller missbruksproblematik, vilket framförallt består av implementeringen av Bostad Först.</p>

	Vi bedömer att det finns möjlighet att se över och stärka det förebyggande arbetet med hänvisning till socialtjänstlagen, men bedömer även att det är troligt att det förebyggande arbetet kan komma att förändras i och med en ny socialtjänstlag där kommunen behöver ta ett större helhetsgrepp kring det förebyggande arbetet.
<i>Har ansvariga nämnden följt upp om avtal och andra styrdokument efterlevs?</i>	Ja. Den övergripande länsöverenskommelsen revideras och följs upp i den centrala ledningsgruppen och kommunstyrelsen och utskottet för Lärande och stöd har tagit del av och godkänt revideringen. De tar inte del av revideringen och uppföljningen av den lokala överenskommelsen.
<i>Bedöms nämndens styrning, uppföljning och interna kontroll vara tillräcklig för att säkerställa ändamålsenliga arbets- och samverkansformer mellan huvudmännen samt mellan kommunens olika enheter?</i>	Delvis. Det framgår inte i granskningen att det finns brister i befintliga arbets- och samverkansformer som inte uppmärksammats av nämnden, dock följer inte nämnden specifikt indikatorer kopplade till arbets- och samverkansformer kopplat till beroende - och missbruksområdet.
<i>Har åtgärder vidtagits utifrån de iakttagelser och rekommendationer som framfördes i granskningen 2017?</i>	Delvis. Se tabell på sidan 13.

Stockholm, 2024 - 02-08

Nina Högberg
Certifierad kommunrevisor

Josefine Algotsson
Verksamhetsrevisor

Matilda Petersson
Verksamhetsrevisor

Sarah Thorsell
Verksamhetsrevisor

Bilaga 1 Källförteckning

Intervjuade funktioner

- ▶ Utskottet Lärande och stöds presidium
- ▶ Socialchef
- ▶ Enhetschef
- ▶ Socialsekreterare

Granskad dokumentation

- ▶ Lokal överenskommelse Norra, unga
- ▶ Lokal överenskommelse Norra, vuxna
- ▶ Länsöverenskommelse Vård och stöd vid missbruk och beroende, unga
- ▶ Länsöverenskommelse Vård och stöd vid missbruk och beroende, vuxna
- ▶ Kommunstyrelsens reglemente
- ▶ Kommunstyrelsens delegationsordning
- ▶ Internkontrollplan 2022
- ▶ Internkontrollplan 2023
- ▶ Budget 2023
- ▶ IFO verksamhetsplan 2023 med kompetensutvecklingsplan
- ▶ Delårsrapport 2023
- ▶ Rutiner standardiserade bedömningsinstrument
- ▶ Munkfors kommun årsredovisning 2022
- ▶ Kommunstyrelsens sammanträdesprotokoll 2020-05-11 (Dnr: 154-20- 705)

Bilaga 2 Aktgranskning

Kontrollfråga	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Summa
Har utredning inletts utan dröjsmål och framgår skäl till utredning? ⁴	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Eb ⁵	Ja	Ja	Ja	9/10
Har bedömnings- eller utredningsinstrument använts i utredningen?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nej	Nej	Ja	8/10
Framgår det av dokumentationen hur den enskilde uppfattar sina behov av hjälp och stödinsatser?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	10/10
Om barn finns i ärendet, har nämnden gjort en bedömning av barnperspektivet?	Ja	Ja	Et ⁶	Ja	Et ⁷	Et ⁸	Et ⁹	Et ¹⁰	Et ¹¹	Ja	4/10
Vid beslutade insatser finns upprättad vårdplan/uppdrag?	Nej	Ja	Nej	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	8/10
Vid beslutade insatser finns en genomförandeplan upprättad?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	10/10
Dokumenteras uppföljning av beslutade insatser samt eventuella skäl till avslutande av insats?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Et	Nej	Nej	Ja	Ja	7/10
Har en Samordnad individuell plan (SIP) initierats eller upprättats?	Et	Nej	Ja	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej	Ja	Nej	2/10
<i>Framgår det av den individuella planen vilka insatser som behövs?</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>2/10</i>
<i>Framgår det av den individuella planen vilka insatser respektive huvudman ska ansvara för?</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>2/10</i>
<i>Framgår det av den individuella planen vem som har det övergripande ansvaret för planen?</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Et</i>	<i>Ja</i>	<i>Et</i>	<i>2/10</i>

ET: ej tillämpningsbart

EB: ej bedömningsbart

⁴ Bedömningen görs på om utredning inletts skyndsamt inom 14 dagar.

⁵ Framgår inte åldern på barnen, därav ej bedömningsbart.

⁶ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.

⁷ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.

⁸ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.

⁹ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.

¹⁰ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.

¹¹ Ej tillämpningsbart eftersom klienten ej har barn/barn över 18 år.